

การสืบสวน

๑. การสืบสวนคืออะไร

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๑๐) บัญญัติว่า "การสืบสวนหมายความว่า การถึงการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด" การสืบสวนจึงหมายความว่า การถึงการแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อที่จะรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของประชาชนและของบ้านเมือง ในกรณีที่ยังไม่ปรากฏว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแต่มีร่องรอยหรือเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิดขึ้น ดังนั้นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่สืบสวนจึงจำเป็นต้องคอยสอดส่องว่าจะมีบุคคลกระทำความผิดหรือไม่ เพื่อจะไต่ถามเหตุร้ายใดที่ทันเวลาที่ นอกจากนั้นการสืบสวนยังมีประโยชน์ในกรณีที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้วการสืบสวนจะทำให้ทราบรายละเอียดแห่งความผิด เช่น สืบว่าใครเป็นผู้กระทำความผิดและการกระทำความผิดนั้นทำโดยวิธีใด ทั้งนี้เพื่อที่จะรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อผลประโยชน์ในการสอบสวนต่อไป

การสืบสวนไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัวหรือวิธีการใด ๆ ที่บัญญัติไว้เป็นตัวบทกฎหมาย แต่เป็นวิธีปฏิบัติของเจ้าพนักงานผู้ทำการสืบสวนเองซึ่งต้องอาศัยคุณสมบัติเฉพาะตัวของเจ้าพนักงานประกอบ จึงจะทำให้การสืบสวนนั้นเกิดผลขึ้นได้

กรณีที่มีการกระทำความผิดอาญาเกิดขึ้น ปกติมักจะมีการสืบสวนเพื่อให้ได้หลักฐานพอสมควรที่จะเชื่อได้ว่าผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหากระทำความผิดจริงหรืออาจจะเป็นผู้กระทำความผิด เพื่อที่จะไต่ถามการจับกุมต่อไป ดังนั้นในคดีอาญาโดยทั่วไปจะเริ่มต้นด้วยการสืบสวนก่อนและอาจจะสืบสวนต่อไปแม้ว่าจะได้มีการสอบสวนผู้ต้องหาแล้วก็ตามและในบางครั้งเจ้าพนักงานผู้ทำการสืบสวนอาจไม่มีอำนาจสอบสวนไต่ถามในกรณีเช่นนี้ เจ้าพนักงานผู้ทำการสืบสวนจะสืบสวนเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานอันอาจจะเป็นพยานวัตถุ หรือพยานบุคคลโดยทำบันทึกรายละเอียดไว้เพื่อทราบข้อเท็จจริงแห่งความผิดและเสนอให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้รวบรวมพยานหลักฐานนั้น ๆ ตามอำนาจหน้าที่ของเขาต่อไป

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแยกการสืบสวนและการสอบสวนออกจากกัน แต่ในทางปฏิบัติแทบจะแยกไม่ออกเลยว่าการสืบสวนและการสอบสวนนั้นแยกออกจากกันเมื่อใด เพราะในขณะที่สอบสวนเจ้าพนักงานก็มีอำนาจสืบสวนไปด้วย จึงมักเรียกกันว่าเป็นการสืบสวนสอบสวนในเวลาเดียวกัน และตามกฎหมายต่างประเทศไม่ปรากฏว่ามีกรแยกการสืบสวนสอบสวนออกไปต่างหากจากกัน

๒. ผู้มีอำนาจในการสืบสวน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๗ บัญญัติว่า "พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจสืบสวนคดีอาญาได้"

คดีอาญาหมายความถึงการกระทำผิดต่อประมวลกฎหมายอาญารวมถึงการกระทำผิดต่อพระราชบัญญัติอื่น ๆ เช่นผิดต่อบทบัญญัติแห่งประมวลรัษฎากรไทย การไม่เสียภาษีอากร ผิดต่อพระราชบัญญัติเงิน พระราชบัญญัติสุรา พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พระราชบัญญัติยาสูบ ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติการพนัน พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พระราชบัญญัติศุลกากร ฯลฯ เหล่านี้ถือว่าเป็นความผิดอาญาด้วย ซึ่งก็มีโทษทัณฑ์ จำคุก หรือปรับ ตามบทบัญญัติในเรื่องโทษสำหรับความผิดนั้น ๆ

มาตรา ๒ (๑๖) "พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หมายความว่าเจ้าพนักงานซึ่งกฎหมายให้มื่ออำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน"

พนักงานฝ่ายปกครอง สำหรับอำเภอหนึ่ง ๆ ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ซึ่งสังกัดอยู่ในกระทรวงมหาดไทย (กรมการปกครอง) เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองระดับตำบล ได้แก่ กำนันระดับหมู่บ้านโตแกล ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนเจ้าพนักงานสรรพสามิต พนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานตรวจคนเข้าเมือง พนักงานศุลกากร จะเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองได้เมื่อได้ทำการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดตามกฎหมายที่ระบุให้ตนมีหน้าที่จับกุม หรือปราบปราม เช่น เจ้าพนักงานศุลกากรมีอำนาจและหน้าที่ในการจับกุม ปราบปรามผู้นำสินค้าเข้า-ออกประเทศโดยผิดกฎหมาย เป็นต้น

ตำรวจ ได้แก่ ผู้บังคับกองตำรวจ (สารวัตรสำหรับตำรวจนครบาล) ผู้บังคับหมวด (รองสารวัตรสำหรับตำรวจนครบาล) จ่าสิบตำรวจ สิบตำรวจ และพลตำรวจ นอกจากนี้ผู้มีอำนาจในการสืบสวนยังรวมถึงเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามมาตรา ๒ (๑๗) ซึ่งบัญญัติว่า "พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หมายความว่า ถึงเจ้าพนักงานดังต่อไปนี้ :-

- ก. ปลัดกระทรวงมหาดไทย
- ข. รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
- ค. ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย
- ฌ. อธิบดีกรมมหาดไทย
- ง. รองอธิบดี
- จ. ผู้อำนวยการส่วนการปกครองภูมิภาค
- ฉ. หัวหน้ากองการสอบสวนส่วนการปกครองภูมิภาคกรมมหาดไทย
- ช. หัวหน้าแผนกในกองการสอบสวนส่วนการปกครองภูมิภาคกรมมหาดไทย
- ซ. ผู้ตรวจราชการกรมมหาดไทย
- ฌ. ผู้ตรวจราชการจังหวัด
- ญ. รองผู้ตรวจราชการจังหวัด
- ฎ. ปลัดจังหวัด
- ฏ. นายอำเภอ
- ฐ. ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ
- ฑ. อธิบดีกรมตำรวจ
- ฒ. รองอธิบดีกรมตำรวจ
- ณ. ผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจ
- ด. ผู้บัญชาการตำรวจ
- ต. รองผู้บัญชาการตำรวจ

ด. ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจ

ท. ผู้บังคับการตำรวจ

ธ. รองผู้บังคับการตำรวจ

น. ผู้กำกับการตำรวจ

บ. รองผู้กำกับการตำรวจ

ป. สารวัตรใหญ่ตำรวจ

ผ. สารวัตรตำรวจ

ฝ. ผู้บังคับกองตำรวจ

พ. หัวหน้าสถานีตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป

ฟ. หัวหน้ากิ่งสถานีตำรวจ ซึ่งมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อยตำรวจตรีขึ้นไป

ทั้งนี้หมายความรวมถึงผู้รักษาการแทนเจ้าพนักงานดังกล่าวแล้ว แต่ผู้รักษาการแทน เจ้าพนักงานใน ผ. พ. และ ฟ. ต้องมียศตั้งแต่ชั้นนายร้อยตำรวจตรี หรือเทียบเท่า นายร้อย ตำรวจตรีขึ้นไปด้วย

ดังนั้น ผู้มีอำนาจสืบสวนจึงได้แก่

- ๑) พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจชั้นผู้น้อย
- ๒) พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่
- ๓) เจ้าพนักงานอื่นๆ ที่กฎหมายให้อำนาจและหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อย

ของประชาชน เช่น พัดสี พนักงานสรรพสามิต พนักงานศุลกากร พนักงานกรมเจ้าท่า พนักงาน ตรวจคนเข้าเมือง รวมทั้งพนักงานอื่นๆ ที่ทำการอื่นเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำความผิดซึ่ง อนุมัติหน้าที่จับกุมและปราบปราม ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๓๐/๒๕๐๔ จำเลยเป็นตำรวจประจำกอง บังคับการตำรวจดับเพลิง ได้สมคบกับจำเลยอื่นแสดงตัวกับผู้เสียหายว่าเป็นตำรวจจะจับตัวผู้เสียหาย ฐานขายยาผิดประเภท แต่จำเลยกลับเรียกเอาเงินจากผู้เสียหายเพื่อไม่จับกุมดำเนินคดีดังกล่าว

จำเลยจึงต้องมีความผิดทุจริตต่อหน้าที่ จำเลยจะอ้างว่าเป็นตำรวจดับเพลิงมีหน้าที่ดับเพลิงเท่านั้น ไม่มีอำนาจสอบสวนสืบสวนเพื่อจับกุมผู้กระทำความผิดอาญาหาได้ไม่ เพราะหน้าที่การดับเพลิงนั้นเป็นหน้าที่เฉพาะตามที่ราชการแต่งตั้งให้ปฏิบัติ แต่โดยทั่วไปแล้วจำเลยย่อมมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อจำเลยได้เรียกและรับเงินจากผู้เสียหายเพื่อไม่จับกุมดำเนินคดีอาญารัฐานชายาผิดประเภท จำเลยย่อมมีความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๕

กฎหมายต่างประเทศโดยมากไม่ได้แยกอำนาจสืบสวนกับอำนาจสอบสวนออกจากกันแต่อย่างไรก็ตามกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส อังกฤษและอเมริกา บัญญัติให้ตำรวจมีหน้าที่ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญา ตำรวจอังกฤษมีสิทธิที่จะสอบถามปากคำบุคคลใดบุคคลหนึ่งไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิดหรือไม่และในขณะเดียวกัน ผู้ถูกถามก็มีสิทธิที่จะไม่ตอบก็ได้ ทั้งนี้ เว้นแต่ในกรณีเช่นความผิดตาม Official Secret Act, 1920, s.6 และตาม Road Traffic Act, 1932 p.113 (3) ที่ผู้ถูกถามจะต้องตอบคำถาม

๓. เขตอำนาจในการสืบสวน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้บัญญัติระบุเขตอำนาจในการสืบสวนคดีอาญาของเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่สืบสวนได้ แต่มีคำพิพากษาฎีกาวางแนวไว้ให้พิจารณา คือ คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๐/๒๔๕๐ (อัยการศรีสะเกษ โจทก์ สิบตำรวจโทพัน สมศรี จำเลย) โจทก์ฎีกาคัดค้านอ้างว่าเป็นปัญหาขอกฎหมายว่าอำนาจจับกุมตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๕๖ ประกอบมาตรา ๑๖ ขอบหมายความเฉพาะพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายและข้อบังคับกำหนดไว้เท่านั้นหาใช่พนักงานฝ่าย-

๑ หนึ่ง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเปรียบเทียบ, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘, หน้า ๑๘.

ปกครองหรือตำรวจทั่วไปไม่ อำนาจและหน้าที่ของตำรวจความสถานีต่าง ๆ ต้องเป็นไปตามพระราช
 กฤษฎีกาจักรวาระเบียบราชการในกระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ. ๒๔๘๔ ประกอบกับ
 ซึ่งวางไว้ให้ตำรวจประจำสถานี ย่อมมีอำนาจและหน้าที่กระทำใดเฉพาะในเขตสถานีนั้น แต่
 ศาลฎีกากล่าวว่าปัญหามีว่าจำเลยโดยตำแหน่งเป็นตำรวจและมีอำนาจจับกุมราษฎรนอกเขตสถานี
 ที่ตนประจำอยู่หรือไม่ เห็นว่าไม่มีบทกฎหมายจำกัดไว้ในใ้ว่าตำรวจจะทำการสืบสวนคดีอาญาได้
 แต่เฉพาะในเขตที่ตนประจำอยู่ ถานอกท้องที่แล้วไม่เป็นตำรวจได้ในที่ทุกสถาน เป็นตำรวจของ
 ประเทศไม่เหมือนกับพนักงานฝ่ายปกครองซึ่งได้รับการแต่งตั้งเป็นตำแหน่งเฉพาะท้องถิ่นหนึ่ง ๆ
 เท่านั้น คดีนี้ปรากฏว่าจำเลยได้แสดงตนเป็นตำรวจทำการจับกุมนายป่วนผู้กระทำผิดอาญาซึ่งหน้า
 จำเลยย่อมกระทำการจับกุมได้ตามอำนาจในมาตรา ๒๕ (๑) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
 ความอาญา

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๕๓๘/๒๕๑๑ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ประกาศกระทรวงมหาดไทยฉบับที่ ๓
 ออกตามความในพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ กรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ ๒)
 พ.ศ. ๒๕๐๔ ซึ่งกำหนดไว้ว่า ข้อ ๒ กองปราบปรามมีเขตอำนาจการรับผิดชอบในการปฏิบัติ
 หน้าที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและตามบทกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดคดี
 อาญาทั้งหลายทั่วราชอาณาจักร ย่อมหมายความว่าให้มีเจ้าหน้าที่ตำรวจกองปราบปรามมี
 อำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนคดีอาญาได้ทั่วราชอาณาจักร แม้จะมีข้อบังคับกรมตำรวจกำหนดเขต
 อำนาจหน้าที่ของกองกำกับและการแต่ละกองไว้ก็เป็นเพียงคำสั่งภายในเท่านั้น หากผู้บังคับบัญชาสั่ง
 ให้นายตำรวจคนใดไปสืบสวนนอกเขตที่กำหนดไว้ นายตำรวจผู้นั้นย่อมมีอำนาจหน้าที่ในฐานะ
 เจ้าพนักงานโดยชอบด้วยกฎหมาย ฉะนั้นการที่จำเลยทำการนอกเหนือเขตอำนาจหน้าที่ซึ่งแบ่ง
 ไว้ไม่ทำให้จำเลยที่ ๑ ไม่เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย

จำเลยที่ ๑ เป็นเจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจหน้าที่สืบสวนสอบสวนความผิดอาญา ฉะนั้น
 การจับกุมผู้กระทำผิดในฐานะเป็นเจ้ามือสลากกินรวบจึงเป็นการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่โดย
 ชอบมิใช่การแกล้งกลาวหา แต่เมื่อไปขู่เชิญให้จ่ายเงินสินพันสลากกินรวบแก่ผู้ดูแล แล้วละเว้น
 ไม่จับกุมย่อมมีความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๕๘

ดังนั้น เขตอำนาจในการสืบสวนจึงแยกได้ดังนี้

๑) ตำรวจมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาใดที่ตำรวจอาญาจักรโดยไม่จำกัดท้องที่และไม่ว่าคดีถึงขั้นหรือตำแหน่งของตำรวจนั้น ๆ กล่าวคือ ตำรวจตั้งแต่ยศพลตำรวจขึ้นไปมีเขตอำนาจการสืบสวนใดที่ตำรวจอาญาจักร

๒) พนักงานฝ่ายปกครอง มีเขตอำนาจจำกัดตามคำสั่งที่แต่งตั้งและตามตำแหน่งหน้าที่ เช่น นายอำเภอมีเขตอำนาจการสืบสวนเฉพาะภายในเขตอำเภอที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นนายอำเภอ กำนันมีเขตอำนาจการสืบสวนเฉพาะตำบลที่เขาปกครองอยู่ ผู้ใหญ่บ้านก็มีเขตอำนาจการสืบสวนเฉพาะหมู่บ้านที่เขาปกครองอยู่ เป็นต้น

๘. หลักเกณฑ์ในการสืบสวน

การสืบสวนเป็นวิธีการเฉพาะของเจ้าพนักงานผู้ทำหน้าที่สืบสวนซึ่งเน้นหนักไปในด้านวิธีปฏิบัติมากกว่า กฎหมายมีใ้บัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ตายตัวเพื่อให้เจ้าพนักงานปฏิบัติตามเพราะการสืบสวนจะไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลใด ๆ ซึ่งแตกต่างกับการสอบสวนและบางครั้งการสืบสวนจำเป็นต้องทำเป็นความลับเพื่อประโยชน์ในการจับกุม หรือปราบปรามอีกด้วย การสืบสวนจึงมีได้ ๒ ระยะ คือ

(๑) การสืบสวนก่อนมีการกระทำผิดเกิดขึ้น เมื่อมีการแจ้งความหรือร้องทุกข์ว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำผิดเกิดขึ้นแล้ว เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่จะไปทำการสืบสวนเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงว่าจะมีการกระทำผิดเกิดขึ้นจริงหรือไม่ เพื่อที่จะได้พบหลักฐานหรือร่องรอยอันใดไว้สืบสวนต่อไป

การสืบสวนก่อนเกิดเหตุมีวิธีปฏิบัติดังนี้

ก. ผู้ที่จะทำการสืบสวนจะต้องรู้จักภูมิประเทศและท้องถิ่นที่ตนจะปฏิบัติงานเป็นอย่างดีพร้อมทั้งบริเวณรอบ ๆ ท้องถิ่นด้วยเพื่อการประสานงานในอนาคต

ข. ต้องรู้จักนิสัยใจคอ อารมณ์ของบุคคล และแหล่งข่าวที่จะได้ เช่น คหบดี ช่างราชการ พ่อค้า ห้างโสดมณี ฯลฯ พวกนี้ย่อมจะทราบข่าวอาชญากรรมที่เกิดขึ้นดีกว่าบุคคลธรรมดา ส่วนแหล่งข่าวต่าง ๆ ที่อาจหาได้จากบุคคลชั้นกลาง และชั้นต่ำที่ปฏิบัติงานตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น บริษัท

รถเมล์ ธนาคาร ร้านถ่ายรูป โรงแรม สถานเริงรมย์ ฯลฯ และบุคคลที่ต้องสอดส่องเป็นพิเศษ
เช่น บุคคลอันตราย บุคคลแปลกหน้าที่เข้ามาในท้องถิ่น กับสนใจประกาศสืบจับ

ค. รั้วักสถานที่

๑) ที่เป็นสิ่งล่อใจให้เกิดอาชญากรรม เช่น ธนาคาร ร้านค้าทอง ร้านค้าเพชร
พลอย บ้านคนหนี สถานเริงรมย์ เช่น บาร์ ไนต์คลับ เป็นต้น

๒) แหล่งที่เกิดอาชญากรรม เช่น โรงหญิงโสเภณี บาร์ชายเหล่า โรงแรม ซอง
รับของโจร ซองผู้รายคาของเถื่อน และแหล่งอื่น ๆ ที่มีก็จะเกิดอาชญากรรมบ่อย ๆ เป็นต้น

การสืบสวนก่อนเกิดเหตุนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการป้องกันและเมื่อเกิดเหตุขึ้นก็
สามารถที่จะหาข่าวได้จากแหล่งต่าง ๆ ดังกล่าวเพื่อนำมาประมวลเพื่อดำเนินการในขั้นต่อไป

(๒) การสืบสวนภายหลังที่มีการกระทำผิดเกิดขึ้น เป็นการสืบสวนเพื่อหาพยานหลัก
ฐานประกอบคดี เมื่อมีการแจ้งความว่ามีกรกระทำผิดเกิดขึ้น เจ้าพนักงานผู้ได้รับแจ้งความ
นั้นจะต้องรับปฏิบัติการสืบสวนทันที กล่าวคือ เริ่มแรกจะต้องใช้ความสังเกตหาที่ของผูมาแจ้งความ
ว่ามีพฤติการณ์ใดแปลกไปบ้างในขณะแจ้งความหรือไม่ มีพฤติการณ์ขงสิ่งที่น่าสงสัยหรือไม่เพียงใด
เป็นต้น และเมื่อปรากฏว่าเกิดเหตุอาชญากรรมขึ้น เจ้าพนักงานจะต้องปฏิบัติดังนี้

๒.๑ ไปยังสถานที่เกิดเหตุโดยเร็วและบันทึก วัน เวลาที่ไปถึง

๒.๒ สอบถามเพื่อหาตัวคนร้ายและควบคุมไว้

๒.๓ จดนาม ที่อยู่ของบุคคลที่อยู่ในที่เกิดเหตุ เพื่อรอการสอบสวนเบื้องต้นและ

อย่าปล่อยให้หายว้อกัน

๒.๔ แจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตามแaggerณี เช่น

- ก. เจ้าหน้าที่ตำรวจท้องที่
- ข. เจ้าหน้าที่ตำรวจกองปราบปราม
- ค. เจ้าหน้าที่ตำรวจกองพิสูจน์หลักฐาน
- ง. ถ้าเป็นคดีฆาตกรรมต้องแจ้งแพทย์

๒.๕ ป้องกันสถานที่เกิดเหตุอย่าให้ใครที่ไม่มีความจำเป็นเข้าออกหรือแตะต้อง
สิ่งของภายในสถานที่เกิดเหตุ

๒.๖ ทำการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ บันทึก ภาพถ่าย ทำแผนที่เกิดเหตุ ตรวจสอบ
รอยวัตถุพยานต่าง ๆ เพื่อเก็บและรวบรวมเพื่อกำเนินการต่อไป

๒.๗ ใช้ความรอบรู้จากการสืบสวนก่อนเกิดเหตุมาประมวลเพื่อพิจารณา
การสืบสวนภายหลังที่มีการกระทำผิดเกิดขึ้นนั้นต้องสืบสวนตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อหา
พยานหลักฐานประกอบคดี คือ

ก. กรณีจับตัวผู้ต้องหาได้ เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่จะทำการสืบสวนค้นคว้า
พยานหลักฐาน ข้อเท็จจริง ตลอดจนเอกสาร และวัตถุที่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในเรื่อง
นั้น ๆ ทั้งในและนอกสถานที่เกิดเหตุประกอบในการพิจารณาว่า ผู้ต้องหาที่กระทำผิดจริงหรือไม่
และมีหลักฐานพอจะดำเนินคดีทางศาลได้ประการใดหรือไม่

ข. กรณีจับตัวผู้ต้องหาไม่ได้ หรือได้ทราบว่ามีผู้กระทำความผิดเกิดขึ้น จะต้อง
ดำเนินการสืบสวนตามที่กล่าวไว้ในข้อ ก. ประกอบด้วยทำหนังสือพรรณนารายชื่อของผู้ต้องหา
เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนจับตัวผู้ต้องหาส่งสืบนั้น

การสืบสวนไม่ว่าจะเป็นการสืบสวนก่อนเกิดเหตุหรือหลังเกิดเหตุ โดยปกติเมื่อมีคดี
อาญาเกิดขึ้น เจ้าพนักงานผู้ทำการสืบสวนจะสืบสวนและตรวจสอบสถานที่ที่เกิดเหตุเสมอเพื่อ

๑. ให้ได้เห็นสภาพของสถานที่ ทางเข้าออกของคนร้าย หรือคนหาวัตถุพยาน หรือ
พยานบุคคล และทำแผนที่เกิดเหตุตลอดจนบริเวณติดต่อก

๒. พบสิ่งของที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานในคดี

๓. เป็นแนวทางสะดวกและเกิดผลแก่การสอบสวนคดีนั้น ๆ

ชดชยกเว้นในกรณีที่ไม่จำเป็นต้องไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ ถ้าคดีนั้นเป็นคดีลหุโทษหรือคดีไม่
มีมูลอันจะต้องไปตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุ

นอกจากนี้เจ้าพนักงานผู้ทำการสืบสวนจะต้องทราบประ เภทของความผิด เช่น ความผิด
ฐานลักทรัพย์ คดีฆาตกรรม เป็นต้น

สิ่งที่โลกกล่าวมาแล้วว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญามิได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการสืบสวนไว้ เพราะการสืบสวนเป็นหน้าที่และเป็นวิธีปฏิบัติอันเป็นเรื่องภายในของเจ้าพนักงานผู้ทำการสืบสวนโดยเฉพาะซึ่งการสืบสวนนั้น ๆ จะไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนใด ดังนั้นคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นเจ้าพนักงานผู้ทำการสืบสวนที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมี ซึ่งคุณสมบัติของเจ้าพนักงานผู้ทำการสืบสวนควรประกอบด้วย

๑) ต้องมีใจรักที่จะเป็นนักสืบ
 ๒) รู้จักสำรวจและปกปิดงานในหน้าที่ดี ไม่เบงหรือโอ้อวด
 ๓) มีรากฐานความรู้ที่พอสมควร มีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับภูมิประเทศตลอดจนบุคคลในท้องที่ที่จะปฏิบัติ

๔) ขอบหาความรู้พิเศษเพิ่มเติมเสมอ โดยสนใจอยากรู้อยากเห็นและช่างสังเกตเรื่องราวต่าง ๆ ที่ผ่านพบ ทำให้มีความรู้รอบตัวกว้างขวาง

๕) มีกำลังใจเข้มแข็ง เกลี้ยवलาค มีปฏิภาณไหวพริบ สามารถวินิจฉัยเหตุการณ์และแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้

๖) เตรียมแผนการปฏิบัติไว้ล่วงหน้า

๗) มีความพากเพียร กล้าหาญ และอดทนทั้งด้านส่วนตัวและครอบครัว

๘) ซื่อสัตย์ รักเกียรติ รักความยุติธรรม มีจิตใจมั่นคงไม่เชื่อคนโดยทั้งตนเป็นผู้พิจารณา ปรักปรำว่าผู้อื่นผิด หรือมองคนในแง่ร้ายเกินไป

๙) มีความรอบคอบ และละเอียดถี่ถ้วน ช่างสังเกต จดจำที่สามารถรำลึกถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมาได้

๑๐) ต้องเรียนรู้ลักษณะและจิตใจของบุคคลให้มาก

๑๑) มีความรู้ทางกฎหมายดีพอสมควร

๑๒) ควรมีคุณสมบัติอื่น ๆ อีก เช่นสามารถปรับตัวได้ตามกาละเทศะ เข้ากับคนได้ทุกชั้น เป็นที่ชอบพอนับถือของบุคคลทั่วไป รู้จักใช้คนและหน่วยงานที่ช่วยเหลือโดยทำความรู้จักคุ้นเคยและเป็นกันเอง ฯลฯ

นอกจากนี้การสืบสวนจะไต่ผลคดีของประกอบด้วย

๑) ผู้ทำการสืบสวนจะต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามที่กล่าวไว้
 ๒) มีวิธีการปฏิบัติที่ถี่ถ้วนในหลักการและการปฏิบัติ กล่าวคือต้องรู้อะไรของคดี จุดเริ่มต้นที่จะไปทำการสืบสวน บุคคลที่จะไปสืบสวน เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง สถานที่และวิธีการสืบสวน

๓) รู้จักประสานงาน

๔) มีใจรักงานสืบสวน

๕) เคยปฏิบัติงานและผานงานมาบางพอสมควรแล้ว

๕. สิทธิของผู้ต้องหาในระหว่างสืบสวน

เนื่องจากการสืบสวนทำไต่ทั้งในกรณีที่ยังมิได้มีการกระทำผิดเกิดขึ้นและในกรณีที่มีการกระทำผิดเกิดขึ้นแล้วและยังจับตัวผู้ต้องหาไม่ได้ เจ้าพนักงานผู้ทำการสืบสวนจำต้องใช้ความระมัดระวังและปกปิดการสืบสวนของตนเท่านั้นเกี่ยวกับพวกนักสืบที่จะต้องปกปิดการสืบสวนของตนนั้นก็เพื่อมิให้บุคคลที่กระทำผิด หรือผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้เกี่ยวของกับเหตุการณ์รู้ตัวเสียก่อน ในกรณีเช่นนี้จึงยังไม่มีการไต่หรือผู้กระทำผิด สิทธิของผู้ต้องหาจึงยังไม่เกิดขึ้น

ส่วนในกรณีที่มีการกระทำผิดเกิดขึ้นแล้วและได้ตัวผู้กระทำผิดมาแล้ว การสืบสวนจะเปลี่ยนแปลงเป็นการสอบสวนทันที กล่าวคือ เมื่อผู้ต้องหามาอยู่ต่อหน้าเจ้าพนักงาน เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจจะทำการสอบสวนและในระหว่างการสอบสวนนั้นสิทธิของผู้ต้องหาจะมีขึ้น แม้ว่าในระหว่างการสอบสวนพนักงานสอบสวนอาจทำการสืบสวนต่อไปอีกแต่จะเป็นการสืบสวนบุคคลอื่นหรือสิ่งอื่น ๆ เพื่อให้ได้พยานหลักฐานเพิ่มเติมและเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการสอบสวนเท่านั้นเอง ดังนั้นสิทธิของผู้ต้องหาในระหว่างสืบสวนจึงไม่มี

๒ พ.ศ. อ. ฤกษ์ วีระรัตน์, คำบรรยายการสืบสวนสอบสวนกรณีเพลิงไหม้โดยสังเขป, รวมหลักสูตรการสืบสวนคดีอาญา รุ่นที่ ๑๘, โรงเรียนสืบสวนกรมตำรวจ, ๒๕๑๐, หน้า ๒๑